

Muraközy Erzsébet

A VESZPRÉM MEGYEI BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁSI INTÉZET JÓVÁTÉTELI PROGRAMJAINAK BEMUTATÁSA A SZABADULÁSRA TÖRTÉNŐ FELKÉSZÍTÉS JEGYÉBEN

Presentation of the rehabilitation programmes of the Veszprém County Prison in preparation for release

A szabadságvesztés célja a társadalom védelme és az újabb bűncselekmény elkövetésének megakadályozása, de a bűncselekmények negatív hatásainak kompenzálásáról már kevesebbet hallani. A reintegrációs* tevékenységen belül ennek a lehetősége – ugyan korlátozott formában, de börtönviszonyok között – jóvátételi programokkal megvalósítható. A Veszprém Megyei Bv. Intézetben meséket írtak az elítéltek, melyeket – saját rajzaikkal kiegészítve, könyv formájában – jótékony célra ajánlottak fel, illetve a meseterápia és drámapedagógia segítségével dropprevenciós programokban vállaltak részt. A családi döntéshozó csoport keretében saját viszonyukat rendezhették közvetlen hozzátartozóikkal, mely a szabadulást követő beilleszkedésüket segítheti. A jóvátételhez és a társadalmi normák követéséhez a megfelelő, piacképes képzettség megszerzése is hozzátartozik, melyre lehetőség nyílik a börtön falai között.

Kulcsszavak: Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet, jóvátételi programok, meseterápia, drámapedagógia, oktatás

*The purpose of imprisonment is to protect society and prevent the commission of a new crime, but less is heard about compensating for the negative effects of crime. The possibility for this can be achieved within the framework of reintegration**, albeit in a limited form, yet within prison settings, through reparation programmes. In the Veszprém County Prison prisoners wrote tales, which they donated to charity in the form of a book with their own drawings, and took part in drug prevention programmes by the help of story telling therapy and drama education. The family decision-making group helped them to settle their own relationships with their immediate family, which could help their reintegration after release. Making amends and abiding to social norms also require the acquisition of appropriate, marketable qualifications, which is possible within the walls of the prison.*

Keywords: Veszprém County Prison, reparation programmes, story therapy, drama pedagogy, education

* A reintegráció, vagyis a fogvatartottak társadalomba történő visszaillesztése munkáltatással, az alap-, közép- és felsőfokú oktatásba való belépés biztosításával, a jóvátételi programokban való részvétellel és a társadalmi felelősségvállalás erősítésével valósul meg.

** Reintegration, that is the reintegration of prisoners into society, is achieved through employment within the prison, access to primary, secondary and higher education, through participation in reparatory programs and through the strengthening of social responsibility.

Bevezető

A Bv. Kódex¹ rögzíti a szabadságvesztés célját: „A szabadságvesztés végrehajtásának célja az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.”² A fókuszban minden esetben az áll, hogy a szabadságvesztés-büntetést töltő elkövetők megértsék, felismerjék a normaszegésüket és annak következményeit, majd az alkalmazott képzettséggel, oktatással, terápiával és programokkal felkészüljenek a szabadulásukat követő időszakra annak jegyében, hogy a jogszabályoknak és a társadalmi elvárásoknak megfelelően éljék majd az életüket. A büntetés-végrehajtás kiemelt tevékenysége a reintegráció, ami hatalmas eszköztárral áll a szakemberek rendelkezésére, melyből az egyéniesítés segítségével személyre szabott kezelést lehet összeállítani az elítéltek részére.

A fogvatartottak kezelésének és nevelésének része az általuk okozott kár enyhítésének, esetleges kompenzációjának, helyreállításának lehetősége is, mely resztoratív gyakorlatok alkalmazásával valósul meg. Ezek az amerikai navajo indiánok és az újzélendi maorik hagyományaira épülő gondolkodásmód felhasználásával kerültek kidolgozásra. Náluk a normasértó személyt nem büntetik és nem is zárják ki a problémamegoldás folyamatából, hanem vele együtt, közösen dolgozzák fel a sérelmeket.³ Ezek az eljárások a külföldi börtönökben a múlt század utolsó évtizedeiben kezdtek elterjedni, míg Magyarországon a 2000-es évektől indult el ennek a szemléletnek a gyakorlati megvalósítása.

Több megközelítéssel is alkalmazhatóak a resztoratív megoldások börtönkörülmények között. Az elítélt és a sértett (vagy annak hozzátartozói) közötti párbeszéd éppen úgy a részét képezi, mint a leggyakrabban alkalmazott tevékenység, a – közvetve vagy közvetlenül a károsodott közösség, a társadalom irányába mutató – jóvátételi munka. Ez utóbbi a szabadságvesztés-büntetésüket töltő, elkövetett tetteiket felismerő és megbánó fogvatartottaknak nyújt lehetőséget arra, hogy a bűncselekmény közvetlen áldozatai, sértettjei helyett egy közösség számára végezzenek szimbolikus jóvátételt. Ennek eredményeként az elítéltek felismerhetik a közösségi érdekeket, értékeket, mely visszatarthatja őket az újabb bűncselekmény elkövetésétől.

A jóvátétel fogalma már önmagában is pozitív és előremutató, melynek gyakorlati alkalmazása elégedettséggel töltheti el a börtönben lévő elítélteket és a kárt szenvedett

1 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

2 Bv. Kódex 83. § (1) bekezdés

3 Konfliktuskezelés / A resztoratív gyakorlatok elméleti háttere

közösséget, a társadalmat is. Az elítéltek önként és szívesen vállalják a munkát, mert úgy érzik, hogy a társadalom hasznos tagjai lehetnek ezáltal, illetve csökkenhet a bűncselekményük miatt kialakult büntudat, a társadalmi megítélésük javulhat és természetesen változatosságot is hoz az elég egysíkú mindennapjaikba. A jóvátételi munkára jelentkezők száma mindig meghaladja a valós szükségletet. A résztvevők kiválasztásánál kiemelt figyelmet kell fordítani az elkövetett bűncselekményre, a biztonsági kockázatra, az együttműködőkészségre, az egészségi állapotra, az addigi börtönbeli viselkedésre és munkavégzésre, valamint minden személyiséget érintő információra.

A program nagyon népszerű, legtöbbször óvoda, játszótér, gyermekotthon, iskola, kórház, idősok otthona, temető, illetve állatmenhely a helyszíne, ahol általában karbantartási munkát és felújítást végeznek a fogvatartottak, de a közterületek hulladéktól való megtisztításában éppen úgy szerepet vállalnak, mint a gyermekek részére történő színházi vagy bábelőadás megtartásában, illetve mesekönyv készítésében a fogyatékkal élők részére.

A Veszprém Megyei Bv. Intézetben megvalósult jóvátételi programok

Mesekönyvet írtak az elítéltek

Az EFOP fogvatartottak reintegrációja kiemelt projekt⁴ keretében összesen 49 fő fogvatartott részvételével készült el a 141 oldalas, „*Lélekmesék*” című mesekönyv, mely az intézet EFOP tanácsadójának – Jádi Luca kolléganőnek – az ötlete alapján valósult meg. Az elítéltek kifejezetten a Bárka Alapítvány⁵ lakói számára írtak meséket. Az írást és a rajzolást úgynevezett érzékenyítő foglalkozások előzték meg, melyeket szakember tartott az elítélteknek. Beszélt nekik a Bárka Alapítvány tevékenységéről, mely 2021-ben ünnepelte 30. születésnapját, és fogyatékkal élő felnőttek gondozását, foglalkoztatását végzi.

A történetek és a rajzok a zárakban/lakószobákban születtek. A könyv borítóján a fogvatartottak érzelmei kerültek ábrázolásra, melyek akkor törtek elő, miközben írtak, rajzoltak. Alkotás közben megtanulták elismerni mások munkáját, és fejlődött az együttműködési készségük is. A könyvben olvasható történeteken átívelő, visszatérő momentum a mindenkiben eredendően fellelhető „jó” megjelenítése. A 24 meséből és illusztrációjukból álló könyv közel két hónap alatt készült el. A fogvatartottak közül

4 Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP-1.3.3-16) A fogvatartottak munkaerőpiaci és társadalmi reintegrációjának elősegítésére

5 A Bárka Alapítvány fogyatékkal élők nappali intézménye és fogyatékkal élők ápoló-gondozó célú lakóotthona.

volt, aki a mesék írásában, és volt, aki a rajzok elkészítésében vett részt, illetve néhányan mindkettőben szerepet vállaltak.

A kézirat ünnepélyes átadásán a Bárka Alapítvány munkatársai és lakói, a projekt irányítói és a Belügyminisztérium képviselői, valamint a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület munkatársai vettek részt. Az ünnepségen négy elítélt részleteket olvasott fel a mesékből.

1. ábra: Németh Éva bv. ezredes, intézetparancsnok méltatta a „Lélekmesék” című mesekönyv elkészítését a kézirat ünnepélyes átadásán⁶

Családi Döntéshozó Csoportkonferencia (CsDCs)

„A családi csoport konferencia az egyik speciális fajtája a resztoratív, helyreállító technikáknak, ahol a hangsúly az érintettek öntevékenységén és saját erőforrásaik mobilizálásán van. Ez egy olyan újfajta kapcsolatot is jelent a szakemberek és a laikusok között, amely a hagyományostól eltérő másfajta szemléletet, kommunikációt, és új eszközök, eljárási módok alkalmazását is igényli.”⁷

A CsDCs egy kiterjesztett értelmezésben vett családi találkozó, mely jelentheti a közvetlen családtagokat, de szakmai értelemben idesorolhatóak a szomszédok, barátok, ismerősök részvételével megvalósuló találkozók is, melyek összehívása családi problémák, krízisek esetén aktuális, képzett koordinátorok/facilitátorok⁸ bevonása mellett.

6 Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet weboldala. Online: <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/veszprem/hirek/4400> (Letöltve: 2021. 12. 30.)

7 Család, Gyermek, Ifjúság Közhasznú Egyesület Családi csoport konferencia. Online: <http://www.csagy.hu/kepzesek/csaladi-csoport-konferencia> (Letöltve: 2021. 12. 30.)

8 A facilitátor segít csoportoknak, csapatoknak megérteni a közös céljaikat és megtervezni, miképp érik el ezeket. Eközben a facilitátor semleges marad, nem foglal állást a kérdésekben. Ehelyett a csoport figyelmét vezeti és azt a csoportnak fontos dolgokra fókuszálja. Online: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Facilit%C3%A1tor> (Letöltve: 2021. 12. 30.)

A CsDCs olyan resztoratív módszer, melynek segítségével a családi kapcsolatok erősítése, helyreállítása elérhetővé válhat a fogvatartottak számára is. A börtönben lévő, családi konfliktussal vagy lezáratlan ügygel terhelt elítéltek igényelhetik az eljárást kapcsolataik rendezése céljából, melynek eredménye a szabadulást követő beilleszkedés, újrakezdés zökkenőmentessé tétele is lehet, ami közvetetten a környezet és az ott élők javát is szolgálja. Minden családnak és egyénnek vannak olyan erőforrásai, amikkel ők maguk sincsenek tisztában, ezek feltárásában is segítséget nyújt a módszer. A CsDCs mellett szóló érvek közül a legfontosabb, hogy a résztvevők ismerik a legjobban saját és családjuk történetét, szokásait, lehetőségeit, értékrendjét, illetve, hogy segítségével az érintettek erősíteni tudják a kapcsolati hálójukat, közösségi, rokoni szálait.

A CsDCs végrehajtásához a Veszprém Megyei Bv. Intézetben a Nemzeti Bünmegelőzési Tanács támogatásával⁹ valósult meg a szakemberképzés, melynek eredményeként az intézet állományából egy fő pártfogó és a vezető reintegrációs tiszt részesült képzésben, így biztosítva a módszer alkalmazásának bevezetését.

A végrehajtás menete, tapasztalatai

A fogvatartottak tájékoztatást kapnak a CsDCs-ről a reintegrációs tiszteken keresztül, illetve valamennyi részleg faliújságján is elhelyezésre került a CsDCs lehetősége és lényege. Ezekből a forrásokból az elítéltek folyamatosan információhoz juthatnak a döntésük meghozatalához, hogy részt kívánnak-e venni a CsDCs-n, és ha igen, mikor és kivel. Aki szeretné igénybe venni, az a reintegrációs tisztjénél terjeszti elő a kérelmét, melynek átvétele után a pártfogó felügyelő és a vezető reintegrációs tiszt közösen felkeresi és tájékoztatja a fogvatartottat a CsDCs lényegéről, menetéről, illetve feltérképezik a helyzetet, amelyben az érintett jelenleg van. Az információ begyűjtését követően a szakemberek megtervezik a csoportkonferencia menetét, a lehető leghatékonyabb végrehajtás érdekében. Minden esetben biztosított a lehetőség az elítélteknek a CsDCs kezdeményezésére, függetlenül attól, hogy jelen helyzetben milyen a kapcsolatuk a hozzátartozókkal, családtagokkal, ismerősökkel. A fogvatartottal történt egyeztetés után az általa megjelölt hozzátartozókat, szakembereket – munkahelyi vezető, családsegítő szolgálat, védőnői szolgálat, pedagógusok, pszichológusok, együttműködő civil szervezetek – felkeresi a pártfogó felügyelő és tájékoztatja őket a fogvatartott kéréséről, egyben ismerteti velük a CsDCs menetét.¹⁰ Ezt követően – a jelenlegi vírushelyzetre való tekintettel – Skype-alkalmazáson keresztül valósul meg a csoportkonferencia.

9 A Nemzeti Bünmegelőzési Tanács saját programjai mellett helyi bünmegelőzési kezdeményezések támogatására pályázati kiírásokat tesz közzé, melyek által kisebb és akár nagyobb költségigényű elképzelések, ötletek is megvalósíthatóvá válnak a szűkebb és tágabb helyi közösségek biztonságának növelése érdekében.

10 A pandémia előtt a hozzátartozókkal a vezető reintegrációs tiszt egyeztetett, beszélők alkalmával.

A COVID-19-vírus miatt bevezetett pandémiás intézkedések nem tették lehetővé az alapvetően személyes, közvetlen kapcsolaton alapuló konferenciák megtartását, de igazodva az új helyzethez és felhasználva a rendelkezésre álló technikai megoldásokat, az egészségügyi rendszabályok betartása mellett 2021-ben két alkalommal került sor esetmegbeszélésre.

Esetmegbeszélések

Az első konferencia egy jogerősen elítélt fogvatartott esetében valósult meg, akinek bűncselekménye emberölés, áldozata volt felesége. Édesanyjával és gyermekeivel az elkövetett bűncselekménye miatt a kapcsolata megromlott, majd megszakadt. A közeledő feltételes szabadulási ideje miatt gondolta, hogy édesanyjával és gyermekeivel megosztja a szabadulást követő lehetőségeit, terveit. Mivel a lakhatását és a munkába állását a Váltó-sáv Alapítvány segítségével kívánta megoldani, személyesen akarta elmondani családtagjainak, hogy megérti őket, és ne féljenek attól, hogy a szülői házba tervez hazamenni, ahol édesanyja nevelte a gyermekeit.

Az érintett hozzátartozók a büntetés-végrehajtási intézet megkeresését fenntartásokkal, de alapvetően pozitívan fogadták, és vállalták a CsDCs-n való részvételt azzal a kitéttel, hogy a gyermekek csak a bejelentkezéskor, a beazonosítás idejére mutatják az arcukat, majd a konferenciabeszélgetés megkezdésétől már csak a hangjukat biztosítják. A beszélgetést a facilitátorok indították a résztvevők tájékoztatásával, megköszönve a jelenlévők részvételét. Felvázolták a konferencia konkrét célját, mely az elítélt, valamint az édesanyja és a két gyermeke közötti kapcsolat rendezésére irányult. A beszélgetés elején alapvetően az érzelmek kerültek felszínre, majd szép lassan realizálódott a felek elvárása, igénye. A kétórás konferencia alatt korrekt partneri viszony alakult ki a felek között, mely kimondottan a jövőre nézve tartalmazott fogadalmakat, elvárásokat. Mindenki aktív résztvevője volt a beszélgetésnek, melynek végén közösen – mindkét oldal igényeit figyelembe véve – hozták meg a „megállapodást”, aminek megfogalmazását és írásba foglalását, koordinálását már a pártfogó felügyelő és a vezető reintegrációs tiszt végezte el.

A CsDCs pozitívan zárult, a megállapodás részét képezte a kapcsolat fokozatos újraépítése, mely levélváltással indul, majd a későbbiekben telefonon és Skype-on keresztül is megvalósulhat. A családtagok megnyugvással fogadták, hogy az elítélt szabaduláskor nem kíván hozzájuk hazamenni, és az ehhez szükséges lépéseket a bv. intézet a Váltó-sáv Alapítvány segítségével már meg is tette. Az elítélt megértette, hogy az édesanyja a szegényérzete, a lányai pedig az elkövetett bűncselekménye miatt nem szeretnék, ha hozzájuk menne haza. A fogvatartottnak a kapcsolat felvétele nagy segítséget jelent a szabadulást követő beilleszkedéshez, mivel a legközelebbi hozzátartozói támogatásukról biztosították. A konferencia pozitív eredménye jelentősen növelte az

elítelt szabadulást követő reintegrációjának esélyét, a társadalomban történő tisztességes helytállásának lehetőségét.

A második konferencia egy első büntényes, jogerősen elítelt fogvatartott esetében került lebonyolításra, akinek bűncselekménye rablás. Az elítelt azért kérte a CsDCs megtartását, mert a börtönben töltött ideje alatt élettársával megromlott a viszonya és a 12 éves, közös gyermekükkel való kapcsolattartásában nem tudtak megegyezni. A körülményeket tovább nehezítette, hogy a gyermek édesanyja egy új partnerrel alakított ki élettársi viszonyt.

Az intézet munkatársainak csak sokszori megkeresésre sikerült rábeszélnie az elítelt volt élettársát a konferencián való részvételre, aki azt nehezményezte, hogy a fogvatartott elmondta a börtön személyzetének az ő problémájukat, ami miatt szegényezete is kialakult. A racionális és jól felépített szakmai meggyőzés végül sikerrel zárult, a volt élettárs vállalta a megbeszélést. Egy kikötés hangzott el a részéről, hogy a 12 éves gyermek ebben ne vegyen részt.

Ilyen előzmények után jött létre a CsDCs, aminek lefolyása teljes egészében ellentéte volt az előző esettanulmányban részletezett megbeszélésnek. A felek közötti számonkérés, a múlt feszegetése és felelősségátvétel állandó vitát eredményezett, melyet a konferenciát irányító szakemberek folyamatos beavatkozásával, a beszélgetés koordinálásával sikerült csak megfelelő mederbe terelni. A felek nehezen engedték el a vélt vagy valós sérelmeiket, alapvetően nem a közös gyermekük érdekeire koncentráltak, mely célja volt a konferenciának. Azonban megfelelő szakmai irányítással és asszertív beavatkozással a megbeszélés végére sikerült megállapodniuk a gyermekkel való kapcsolattartás tekintetében. A konferencia eredményességéhez nagyban hozzájárult az is, hogy a szakemberek felismerték annak tényét, hogy a két fél közötti véleménykülönbség még soha nem került felszínre, így teret engedtek annak, hogy „kibeszélgék” érzéseiket és meghallgassák egymást.

A CsDCs megegyezéssel zárult, melynek keretében a fogvatartott vállalta, hogy heti rendszerességgel ír levelet gyermeke részére, míg élettársa pedig a közös gyermekkel történő telefonbeszélgetés céljából havi 3 000 forintot utal a fogvatartottnak. A vállalt kötelezettségeknek az eddig eltelt időszakban mindkét fél eleget tett. A gyermekkel az elítelt telefonon és levélben is a megbeszélte rendszerességgel tartja a kapcsolatot, így elmondható, hogy ez a CsDCs is teljes sikerrel zárult.

A CsDCs sikeressége a fentiek tükrében alapvetően megkérdőjelezhetetlen, alkalmazása a büntetés-végrehajtás szempontjából is kedvező eredményeket hozott. Ha sikerül rendeznie egy fogvatartottnak a hozzátartozóival való viszonyát, akkor egy kiegyensúlyozottabb, és ezáltal kezelhetőbb személy fogvatartását kell megoldanunk. A Skype alkalmazása pro

és kontra felvet érveket. A gyakorlati tapasztalatok szerint negatívumként jelenik meg az intimitás hiánya, illetve az, hogy – a technikai feltételek hiányában – így kevesebb ember szólítható meg. A pozitív tapasztalatok közül kiemelendő, hogy a hozzátartozókat nem terheli utazási költség és nem kell szabadnapot/szabadságot igénybe venniük, a szervezés ezáltal könnyebb, az időpontok egyeztetése egyszerűbb.

Összességében az intézetünkben megtartott CsDCs-k sikeresek voltak, alkalmazásukat javasolt folytatni.

A drogmentes életvitel népszerűsítése

A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben kiemelt figyelmet fordítunk korunk egyik legnagyobb veszélyének és kihívásának felismerésére, valamint megelőzésére: a kábítószeres alkalmazására. Ezek a jóvátételi programok a drogmentes élet népszerűsítésére és a drogfogyasztás káros hatásaira hívják fel a figyelmet. A programok megvalósításához az Alkohol-Drogsegély Ambulancia¹¹ mint projektgazda adott támogatást, a „*Célzott prevenció programok a szenvedélybetegség megelőzése érdekében*” elnevezésű EFOP pályázat¹² keretén belül. A bűnmegelőzési célú projekt egymásra épülő és egymást jól kiegészítő elemekből áll, fő üzenete a kábítószermentes élet népszerűsítése, a veszélyeztetettek tájékoztatása, valamint figyelemfelhívás a szerhasználat következményeire. A pályázók a program tervezésekor nagy hangsúlyt fektettek arra, hogy valamennyi érintettet megszólítsanak és érdekeltté tegyék őket a szerhasználat felszámolásában, illetve elkerülésében. A program a veszprémi bv. intézetben a következő egységekből került összeállításra: addiktológiai és drámapedagógiai foglalkozások, valamint meseterápia.

Addiktológiai foglalkozások

Ezek a foglalkozások szakemberek bevonásával kerültek megtartásra a börtönben lévő elítéltek részére, melyek fő célja az alkohol- és a drogfogyasztás megelőzése volt. A szakemberek – addiktológus főorvos, szociális munkások – saját gyakorlati tapasztalataik felhasználásával, közérthető módon mutatták be az alkohol és a drog veszélyeit, a különböző kábítószereseket és azok hatásait. A szakmai ismeretek átadásán túl, valós történeteken keresztül festettek össze és megrázó képet a szerhasználat lehetséges következményeiről. Nem csak az egészségügyi kockázatok kerültek feltárára, hanem a fogyasztók életviteléből fakadó egyéb következmények, így a bűncselekmények

¹¹ Alkohol-Drogsegély Ambulancia Egyesület Veszprém. Non-profit, kiemelkedően közhasznú szervezetként egészségmegőrző, betegségmegelőző, gyógyító, egészségügyi, szociális, rehabilitációs feladatokat lát el.

¹² A projekt azonosító száma: EFOP 1.8.7-16-2017-00001, a projekt címe: Szertelenül határok nélkül.

elkövetéséből adódó büntetések is a tájékoztató részét képezték. A szer nélküli életvitelhez életvezetési tanácsot is kaptak a fogvatartottak.

Drámapedagógiai foglalkozások

„A drámapedagógia tehát a személyiség fejlesztésének olyan módszere, amelynek során a cselekvő ember (gyermek) ismeretei, képességei és társas kapcsolatai a nevelő által irányított és a társakkal végzett közös dramatikus játékok során fejlődnek.”¹³

A drámapedagógiai foglalkozások keretén belül két csoportban, összesen tizenhat fő fogvatartott személyiségformálása zajlott. Ezek alapvető célja az önismeret, az együttműködés és a döntési képesség fejlesztése. Az elítéltek az előadások alatt – képzeletbeli világot felépítve, majd ebbe bevonódva – tudásra és tapasztalatra tettek szert. A drámapedagógia módszerével – a képességeik fejlesztésén túl – elsajátították a csoportos tevékenységet akadályozó közösségi problémák megoldását, az eltérő korú és érdeklődésű társakkal való együttműködés képességét. A foglalkozások jóváételi programokba való kapcsolódása az általuk betanult színdarabok előadásával valósult meg.

A pandémiás időszakot megelőzően a fogvatartottak – családi nap keretében – a hozzátartozóik részére adták elő a „Rátóti csikótojás” című népmesét. Együttműködve a Veszprém Megyei Rendőr-főkapitánysággal, a rendőrség színháztermében általános iskolás diákok részére is bemutatásra került a darab. A koronavírus miatt bevezetett szigorítások miatt a második csoport a megtanult színdarabot (*A pletykás asszonyok*) a fogvatartott társak részére adta elő. A cél ebben az esetben is az, hogy a járványügyi szabályok enyhítését követően – jóváétel keretében – civil közönség előtt is bemutat-hassuk a színdarabot. Valamennyi drámapedagógiai foglalkozásról elmondható, hogy a résztvevők együttműködése, önértékelése, elfogadóképessége javult, segítve őket a konfliktusok megoldásában, egymás elfogadásában, illetve a szabadulást követően a társadalom által elvárt normák, valamint a jogszabályok betartásában.

Meseterápia

A meseterápia a hazai büntetés-végrehajtási intézetekben több mint egy évtizede jelen van, melynek úttörője a Heves Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet¹⁴ volt, így az a tapasztalatok átvételével, feldolgozásával már nem volt ismeretlen a veszprémi börtön munkatársainak sem. A terápiás program két csoportban, nyolc-nyolc fő fogvatartott részvételével valósult meg. Az első csoport – melyen férfi elítéltek vettek részt – már

¹³ Marunák F. (1991) p. 4.

¹⁴ A Heves Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben 2010 óta működik a program, a világon ekkor került be először a meseterápia a börtönfalak közé, mely Egerben „Esti mese” néven futott.

véget ért. A második csoport (női elítéltekkel) foglalkozásai még folyamatban vannak. A kezdeményezés célja az volt, hogy segítsen az elítélteknek kapcsolatot kialakítani a rég nem látott gyermekeikkel, unokáikkal, ami ne csak általános beszélgetésre, levelezésre, telefonhívásra korlátozódjon, hanem egy érdelemgazdagabb, meghittebb kötelékké váljon. A hivatásos meseterapeuta által irányított foglalkozások nagyon sokat segítenek a szétszakított, egymástól eltávolodó családoknak a közeledéshez, de a program hozzájárul a fogvatartottak hangulatának javításához, konfliktusaik megoldásához, nem utolsósorban pedig olvasási és beszédképességük fejlődéséhez is.

A meseterapeuta által megtartott – egymásra épülő – tíz foglalkozás alatt a résztvevők kiválasztották a hozzájuk legközelebb álló mesét, melyet a szakember irányításával feldolgoztak, megismertek. A terápia végén minden elítélt felolvasta a saját meséjét, amiről hanganyag készült, melyet a fogvatartottak hazaküldhettek gyermekeiknek, unokáiknak. Folyamatban van a felvett mesék szerkesztése. A végső cél azok eljuttatása a veszprémi kórház gyermekrészlegébe és a csecsemőotthonba.

A meseterápiás foglalkozások elősegítik az elítéltek személyiségének fejlesztését, a hozzátartozóikkal – különösen a gyermekekkel, unokákkal – való kapcsolataik elmélyítését, ápolását, de ezen túl a hanganyagok kórházak, gyermekotthonok lakói számára is vidám, örömteli perceket jelenthetnek.

Oktatás, képzés

A fogvatartotti reintegráció egyik legfontosabb eleme a börtönben elhelyezett elítéltek képzése. Fontos, hogy a szabadulók piacképes képzettséggel kezdjék meg a kinti életüket, mely biztosíthatja számukra a megélhetést. Az oktatások, képzések a börtönön belül nem csak – a szabadulásra történő felkészítés részeként – egy szakma megtanulását és magasabb iskolai végzettség megszerzését jelentik, hanem rendszeres tanulást, gyakorlati foglalkozást is követelnek. Az elítélt nem haszontalanul tölti el az idejét a börtön falain belül, hanem jól strukturált, irányított keretek között fejleszti képességeit, tudását. A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben a Pannon Oktatási Központ Magángimnázium¹⁵ szervezésében valósulnak meg az általános és középiskolai oktatások és a szakmaképzések.

Jelenleg az általános iskola nyolcadik osztályában átlagosan harminc fő folytat tanulmányokat. Szakmaképzések közül festő és szociális gondozó tanfolyam indult felnőttképzés keretén belül. Mindkét képzés kétéves és szakmunkás bizonyítvány megszerzésével zárul. Festő képzésben jelenleg 39, szociális gondozó képzésben pedig

¹⁵ Pannon Oktatási Központ Gimnázium, Szakgimnázium, Technikum, Szakképző Iskola és Általános Iskola, Dunaújváros

9 fő vesz részt. Az osztályok összetételében bekövetkező változások elkerülhetetlenek, melynek oka, hogy a beiskolázott fogvatartottak szabadulnak, reintegrációs őrizetbe kerülnek, vagy átszállítás miatt elmennek intézetünkől. A változásokról az oktató cég a heti szintű egyeztetések alkalmával minden esetben tájékoztatást kap. Az egyeztetések célja az is, hogy az intézetek közötti fogvatartotti mozgás koordinálásánál az oktatások, képzések érintettjeit olyan intézetbe helyezzük át, ahol lehetőségük van folytatni a megkezdett tanulmányokat.

Az oktatás a zárkákban és a lakószobákban valósul meg, a stúdióból kiépített, zárt láncú televíziós hálózaton keresztül. A képző intézet által összeállított tananyagokat a tanmenet szerinti sorrendben, előre meghirdetett időpontban tesszük elérhetővé a képzésben résztvevők számára. Ezeket a képző intézet képviselője elektronikus adathordozón – pendrive, külső merevlemez – adja át, melyek minden esetben átvizsgálásra kerülnek az informatikai szakterület által. Az ismeretanyagokat ismétlés és gyakorlás jelleggel is biztosítjuk az oktatásban részt vevők számára, így aki bármilyen okból elmulasztaná a részvételt valamelyik órán, annak lehetősége van azt pótolni. A tananyagok többszöri hozzáférhetővé tétele hatékonyabb tanulást eredményez. A képző intézet a feladatlapokat, a bv. intézet pedig az íróeszközöket és a füzeteket biztosítja a tanulók részére. Az oktatásban részt vevő fogvatartottak a részükre kiadott feladatokat rendszeresen elkészítik, melyeket az oktató cég pedagógusai ellenőriznek.

A Kormány pandémiás intézkedéseinek megfelelően online oktatás keretében történik a fogvatartottak képzése, de a folyamatosan változó egészségügyi előírások már több alkalommal engedélyezték kontaktórák megtartását is. Ez a hibrid oktatási rendszer garantálja azt, hogy a szakmaképzésben részt vevő fogvatartottak sikeresen eleget tegyenek a gyakorlati vizsga követelményeinek is. Az oktatásban és a szakmaképzésben az ismeretek elsajátításához minden lehetőség és feltétel adott, így a börtönben lévő elítéltek a szabadulásukhoz olyan új ismeretekkel érkezhettek el, ami segíti a reintegrációjukat és a normakövető életmód betartását.

Összegzés

A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben a fogvatartottakkal történő foglalkozás és a reintegrációs tevékenység széles spektrumon mozog, alkalmazva a hagyományos, illetve az új technikák teljes tárházát. Valamennyi programhoz keressük a megfelelő szakmai és civil partnereket, kutatjuk a pályázati forrásokat. A jóváételi tevékenység minden szegmensében jelen vagyunk. Az elmúlt időszakban készítettünk ajándékot idősotthon lakóinak és hajléktalanszállón is adtunk át adományokat, versek és dalok kíséretében. A fogvatartottak minden évben gyűjtenek és alkotnak a Mikulásgyár részére, valamint a Veszprémi Családsegítő és Gyermejköléti Intézmény kerítését is ők újították fel. Ezen túlmenően temetőfelújításban, -rendezésben és illegális

szemétlerakók felszámolásában is vettek már részt az elítéltek, kollégáink koordinálása, biztosítása mellett. Fontos, hogy a szabadságvesztés-büntetésüket töltő fogvatartottak és a társadalom között meglévő szakadék az általunk épített hídon keresztül eltűnjön, ezt szolgálják a jóvátételi programok és a civilek számára is hozzáférhető információk a reintegrációs szakmai munkáról.

Felhasznált irodalom

2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
- Barabás A. Tünde (2004): Börtön helyett egyezség? Mediáció és más alternatív szankciók Európában. Budapest, KJK–Kerszöv.
- Barabás T. – Fellegi B. – Windt Sz. (2011): Felelősségvállalás, kapcsolat és helyreállítás Mediáció és resztoratív igazságszolgáltatás a Büntetés-végrehajtásban, P-T Műhely, az Országos Kriminológiai Intézet megbízásából, Budapest
- Család, Gyermek, Ifjúság Közhasznú Egyesület Családi csoport konferencia
Online: <http://www.csagyi.hu/kepzesek/csaladi-csoport-konferencia> (Letöltés ideje: 2021. 12. 30.)
- Fellegi Borbála (2009): Út a megbékéléshez. A helyreállító igazságszolgáltatás intézményesülése Magyarországon. Budapest, Napvilág Kiadó
- Konfliktuskezelés/A resztoratív gyakorlatok elméleti háttere
Online: https://konszenzus.org/wp-content/uploads/AVR/lecke6_lap1.html#hiv1 (Letöltés ideje: 2021. 12. 30.)
- Marunák Ferenc (1991): Mi is az a drámapedagógia? Drámapedagógiai Magazin 1. p. 4.
- Resztoratív, mediációs technikák alkalmazási lehetőségei büntetés-végrehajtási intézetekben ppt. II. Zárt ajtók - nyitott lelkek konferencia Tököl, 2011. február 10., Kovács Mihály
- Schmehl János (2015): A neveléstől a reintegrációig: a fejlődés útja a legjobb gyakorlatok tükrében. Börtönügyi Szemle, 2015/1. sz. 1-4.
- Wikipédia: A facilitátor
Online: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Facilit%C3%A1tor> (Letöltés ideje: 2021. 12. 30.)

